

Kulttuurimaisemaselvitys ajan tasalle Tuusulassa

Jokela valtakunnallisesti arvokas teollisuustajama

Uusimman Tuusulan kulttuurimaisemasta ja rakennetusta ympäristöstä tehdyn selvityksen mukaan Jokela on valtakunnallisesti arvokas teollisuustajama tuotanto- ja asuinalueineen sekä palveluineen. Filosofian kandidaatti Mikko Härön museoviraston avustuksella kokoamassa raportissa todetaan Jokelassa olevan vielä tänäänkin runsaasti rakennus- ja teollisuushistoriallisesti, arkkitehtonisesti ja maisemallisesti merkittäviä kohteita.

Söderkullan tila syntyi vuonna 1907, jolloin Hyökkälän Klaavolan tila halottiin kahtia. Tila muodostettiin Klaavon Jokelan takamaista. Se sijaitsee kymmenen vuotta nuoremman Yli-Niityn naapurina, Nukarin peltojen reunalla, Hyvin-

käälle vievän maantien itäpuolella.

Tilan päärakennus on vuodelta 1916. Härö luonnehtii Söderkullaa ajalleen ominaiseksi 1900-luvun alun tilakeskukseksi. Söderkullan ja Yli-Niityn historiallinen merkitys liittyy Tuusulan pohjoisosien tehsotuneeseen maatalouteen ja lisääntyneeseen asutukseen.

Lehmusvaara sijaitsee Vantaanjoen varteen ryhmittyvän Nukarin viljelyaukean itäreunassa, metsän rajassa. Hirsirakenteinen, mansardikattoinen, päreillä katettu päärakennus on viimeistään 1920-luvulta. Talouskeskusta luonnehditaan rakennushistoriallisesti arvokkaaksi.

Pertuntien varressa oleva **Tammilehto** on vuonna 1928 itsenäistynyt Tuusulan pappilan torppa. Päärakennus on vuodelta 1883. Tätä puisto-

maista tilakeskusta pidetään maisemallisesti arvokkaana.

Jokelassakin oma Ainolansa

Jokelasta kaakkoon, rautatien rajaaman peltoauken itäreunassa sijaitsevaa **Rientolaa** pidetään kauniina 1920—1930-lukujen tilakeskukseksi.

Radan itäpuolella oleva **Apolan tila** on Kellokosken rautaruukin vanha torppa. Se lunastettiin itsenäiseksi jo 1800-luvun lopussa. Apolan nykyinen päärakennus on siirretty Tampereelta viitisenkymmentä vuotta sitten. Sen uskotaan palvelleen aiemmin postina.

Ainola on Apolasta 19930-luvulla erotettu tila. Sen päärakennus on siirretty Karjalan Kannakselta, Perkjärveltä tilan erottamisen aikoihin.

Mikko Härön mukaan Apola ja Ainola muodostavat mielenkiintoisen muualta tuotujen rakennusten kokonaisuuden.

Maisemallisesti tärkeänä osana Jokelan teollisuusmaisemaa pidetään kulttuurimaisemasta ja rakennetusta ympäristöstä tehdyssä selvityksessä **Jokelan Valu Oy:n tehdasrakennuksia**. Ne sijaitsevat radan itäpuolella hieman asemasta etelään.

Tehtaan rakennukset ovat 1920-luvulta. Punatiiliset ja satulakattoiset valimot ovat seuraavalla vuosikymmeneltä. Tehtaan alueella on myös kaksi Helsingin Kaivopuistosta siirrettyä huvilarakennusta.

Rauta- ja rakennusainekauppaa sekä alan teollisuutta harjoittanut helsinkiläinen **Rake Oy** havaitsi 1930-luvun lopulla tarvitsevansa oman tiilitehtaan. Paikaksi ostettiin Kal-

Puoli vuosisataa sitten näissä maisemissa toimi Sörnäisten laatikkotehdas.

lioistenmaan tila Jokelan keskustasta etelään, radan länsipuolelta.

Peltoaukean reunaan rakennettiin pitkä ja kapea tehdashalli. Sen ja radan väliin rakennettiin kaksi ulkovarastoa, jotka purettiin tämän vuosikymmenen alussa.

Temmolla ikää yli sata vuotta?

Jokelan kartano ja tiilitehdas osti yli sata vuotta sitten Krapin tilan Vantakorven maita, joita viljelivät kartanon torpparit. **Temmo** muiden ohella irtautui ja itsenäistyi josku tämän vuosisadan alkupuolella.

Chmelewskin kauppaneuvos Paul Chmelewsk in tiedetään 1870-luvulla pitäneen koulua 1880-luvulla valmistuneen Nukarintien varrella sijaitsevassa Temmossa.

Pertun ala-aste on filosofian kandidaatti Mikko Härön mukaan ajalleen ominainen, joi-takin kiinnostavia yksityiskoh-tia sisältävä 1950-luvun kansakoulu.

Jokelan koulukeskusta luonnehditaan niinkään ajalleen – 1950-luvulle – tyypillisenä opikoulurakennuksena. Maise-mallisesti kauniin koulukeskuksen paikasta tekevät sen alueella olevat lammet.

Nykyisen **Oy Machine Tool Ab:n** alueella sijaitsee myös 'Colombia', joka on **Jokelan entinen alakoulu**. Rakennus on nykyisin tyhjiillään. Koulutontti ja puoli vuosisataa sitten tuolloisen **Sörnäisten laatikko-tehtaan** tehdasalueen sisään.

Rakennus on vanhin säilynyt alakoulu Tuusulassa. Kouluhistoriallisesti sitä pidetään merkittävänä muun muassa siksi, että Jokelan yhteiskoulu aloitti toimintansa sen rakennuksissa.

Entistä laatikkotehtaan, nykyistä Oy Machine Tool Ab:n aluetta luonnehditaan teollisuushistoriallisesti kiintoisaksi. Se on myös Jokelan teollisuustaaajaman rakennetta ajatellen tärkeä tehdas- ja asuinalue.

Lepolan koulutontille Jokelassa on rakennettu kolmen isännän, Hausjärven, Hyvinkään ja Tuusulan ohjauksessa. Tontin rakennukset kattavat ajallisesti koko 1900-luvun.

Tiiliä tehty yli vuosisata

Jokelan tiilitehdas perustettiin 1874. Se oli alansa ensimmäinen suuryritys ja ajoittain tuotannoltaan myös maan suurin. Tehdas valmisti vuosisadan alussa 6,5 – 8 miljoonaa muuritiiltä vuodessa.

Tiilitehtaan alue on Jokelan rautatieaseman eteläpuolella. Muun muassa tuotantotilat ja työväen asuinrakennukset ovat radan länsipuolella.

Paul Chmelewskin rakennuttama, nikkarityylinen ja koristeellinen **Jokelan kartano** on noin vuodelta 1880. Kartano on radan itäpuolella kuusi-aidan rajaamalla tontilla. Se oli puoli vuosisataa sitten yksi Tuusulan kulttuurikeskuksista.

Tulitikku Oy:n entinen tiilitehdas on pääradan itäpuolella vastapäätä Jokelan tiilitehdasta. Alue on nykyisin valtion omistuksessa ja sinne rakennetaan Uudenmaan lääninvankila.

Jokelan tiilitehdas sai vuosisadan alussa vierelleen tärkkelystä ja karjan rehua valmistaneen tehtaan. Kiinteistön osti myöhemmin **Oy Suomen Vanu-tehdas Ab**, joka oli perustettu vuonna 1904 Hyvinkään Kankaalle, seitsemän kilometrin päähän Jokelan asemasta.

Tulipalojen kahdesti tuhoama tehdas rakennettiin uudeen vuosien 1917 ja 1919 palojen jälkeen. Koko yritys siirtyi **Oy Tamro Ab:n** omistukseen 1970-luvun puolivälissä ja Jokelassa aloitettiin ambulanssien valmistus.

Aivan rautatien itäpuolella, Jokelan keskustasta Hyvinkäälle päin sijaitseva **Kolsan tiilitehtaan** nykyinen yleisilme on tehdyn selvityksen mukaan lähinnä 1950-luvun ja sitä nuoremman rakentamisen tulosta.

Kolsan tehdas perustettiin vuonna 1889. Tehtaan toiminta päättyi vuoden 1985 lopulla.

Asemakin viime vuosisadalta

Jokelan aseman perustamis-päätös tehtiin vuonna 1862. Liikennepaikka oli käytössä jo ennen vuosina 1874–1875 rakennetun asemarakennuksen valmistumista. Nykyinen taa-

Jokelan Valun tehdasrakennukset ovat tärkeä osa Jokelan teollisuustaaajamaa.

Temmossa pidettiin koulua 1870-luvulla.

jama teollisuuslaitoksineen syntyi aseman ympärille.

Pienen ja vaatimattomaksi luonnehditun asemarakennuksen suunnitteli Knut Nylander, joka oli tuolloin maamme johtava rautateiden suunnittelija. Bruno Granholm suunnitteli vuonna 1903 toteutetun laajennuksen.

Muut Jokelan asema-alueen rakennuksista ovat 1800-luvun lopulta.

Jokelan työväenyhdistys osti vuonna 1906 Palojoen varrelta tontin, jolla oli myllytupa. Vuotta myöhemmin valmistui talkoilla myllytuvan laajennusosa, juhlasali. **Työväentalo** on laajennettu tämän jälkeen vielä ainakin kahdesti.

Työväentalo kertoo filoso-

fian kandidaatti Mikko Härön mukaan julkisivussaan vaihteitaan. Hirsirunkoisen rakennuksen vuoraustapa ja ikkunamuodot vaihtelevat, eri rakennusvaiheet voi erottaa toisistaan.

Pääosin 1920 – 1950-luvulla syntyneet **pientaloalueet** ovat keskeinen osa Jokelan radanvarsitaaajaman ilmettä. Tyypillisin rakennus on puolitoistakerroksinen ja satulakattoinen, pienellä kiuksilla varustettu omakotitalo.

Parin viimeisen vuosikymmenen aikana rakennetut 'legotalot' ja elintasoiviet saavat Tuusulan kulttuurimaisemaa ja rakennettua ympäristöä tutkineen filosofian kandidaatti Mikko Härön tuomion ympäristöön huonosti istuvina.